

M. T.A ENSTİTÜSÜ FAALİYETİ 1953 ve 1954 Yılında Yapılan Başlıca İşler

1953 Yılı:

FOA'dan temin edilen ve iki sene de yurdumuzun 1/100 000 lik jeolojik hartasının ikmaline matuf olan bir milyon liranın bütçeye ilâvesi dolayısıyla, bu yoldaki faaliyet artmış ve 144 370 km² lik sahanın bu mikyastaki hartası ikmal edilmiştir. Ayrıca kömür, petrol, maden arama gayeleriyle 6 900 km² lik sahanın muhtelif ve daha büyük mikyasta jeolojik etütleri yapılmıştır. A. B. D. Atomik Enerji Komisyonu jeologlarıyla işbirliği yapan jeologlarımız yurdun muhtelif yerlerinde ümit verici radyoaktif tezahürler tesbit etmişlerdir. Yurdun muhtelif bölgelerinde kurulacak olan 20 çimento fabrikasının iptidâi madde etütleri yapılmıştır. Hidrojeoloji ve Jeoteknik Servisimizde bulunan üç jeolog, münhasıran bu işte çalıştırılmışlardır. Cizre, Urfa, Gaziantep, Adana ovalarında gravimetrik etütler yapılarak muhtemel strüktürlerinin jeofizik istikşafı ikmal edilmiştir. Adana civarının sismik etüdü tamamlanmış, Rubaikale sismik etüdüne de başlanmıştır. Muhtelif mikyasta 2 830 km² lik topografik harta yapılmıştır. Tahlil ve Tecrübe Laboratuvarında 1 548 numunenin tahlili; Mineraloji Laboratuvarında 4 633 numunenin determinasyon, ince kesit ve parlatma işleri; Paleontoloji Laboratuvarında 34 koleksiyonun makro ve 51 koleksiyonun mikropaleontolojik etüdü yapılmıştır. Bir mecmua çıkarılmış, iki doktora tezi basılmıştır. Uranyum aranması hakkında bir broşür, dilimize tercüme ettirilerek neşredilmiştir. Memleketi-

mizde petrol yataklarının bulunup işletilmesine dair Hükümetin aldığı yeni karar muvacehesinde Vekâletçe tesbit edilen şirketlere arşivimizde mevcut rapor ve hartaların suretleri verilmiştir.

1954 Yılı:

Ekonomik kalkınmamızda büyük önemi haiz olan maden, tarım, su, bayındırlık işleri ile her türlü endüstri faaliyetine ait ham maddelerin araştırılmasına temel teşkil eden 1/100 000 lik Türkiye Jeolojik Hartasının ikmali ile meşgul olunmuş ve 1954 yılında 130 611 km² lik bir sahanın jeolojik lövesi ikmal edilmiştir. Bu sene yeni meriyete giren petrol kanunu muvacehesinde Enstitü, henüz ele alınmamış bulunan muhtelif bölgelerde petrol imkânlarını araştırmış, bu arada Antalya-Mut bölgesinde istikşaf etüdüleri ile Orta Anadolu ve Malatya, Marmara güneyinde vatandaşların ihbarlarını tetkik etmiştir. İktisadî varlığımızın gelişmesine muvazi olarak kömür istihlakimizin en yüksek seviyeye çıkışı karşısında Enstitümüz, yeni kömür sahaları aramak ve bunların detay etütlerini geliştirmek üzere vazifelenirilmiş, bu gaye ile 1954 yılında Ereğli'nin doğusunda kalan kömür sahaları incelenmiş, mezkûr bölgelerdeki sondajların tetkikatına devam olunmuştur. Yeniden kurulan ve kurulmakta olan çimento, şeker ve tekstil fabrikalarının enerji ihtiyaçlarını temin etmek ve ev yakıtı olarak kullanılmasını sağlamak üzere mevcut linyitlerimizin en

ehemmiyetli olanları ele alınmıştır. Bu arada Dodurga, Aydın - Söke, İçel (Namrun), Vazıldan - Divriği (Sivas), Koçhisar, Gemerek (Şarkışla - Sivas), Pınarbaşı (Kayseri), Biga ve Çan linyit zuhurları üzerinde detay jeolojik ve pollen etütleri ifa edilmiştir. Bu konudaki çalışmalar halen devam etmektedir.

Enstitü, nadir ve radyoaktif minerallerin prospeksiyonu üzerinde de faaliyetini teksif etmiştir. Bu sene Edremit - Yıldızeli (Sivas), Kamaş, Karakaya, Uludağ ve Kırşehir masifinde ve Divriği'de radyoaktif ve nadir mineral prospeksiyonları yapılmış, ayrıca Edremit bölgesinde Büyük Eymir ve civarının demir zuhurları (Çanakkale, Edremit, Dikili üçgeni içindeki) tetkik olunmuş ve jeofizik metodlarla bu bölge incelenmiştir.

Vatandaşların yurdumuzun muhtelif bölgelerinden yaptıkları maden ihbarının da prospeksiyon etütleri bitirilmiştir. Halen bütün etütlerin raporlarının hazırlanması ile meşgul olunmaktadır. Hükümetimizin programında en esaslı bir konu olarak yer alan yeraltı suyundan faydalanma hususunun gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır. 1954 yılında bilhassa Orta Anadolu'nun kurak bölgelerinde meşgul olunmuştur. Polatlı-Konya ovasının yeraltı suyu bakımından değerlendirilmesine çalışılmıştır. Bu etütlerin ilk neticeleri müsbettir. Polatlı-Altınova-Gözlü Üretim Çiftliklerinde içme suyu maksadı ile açılan sondajlardan müsbet netice alınmış ve bunlar mahallin istifadesine arz edilmiştir. Orta Anadolu'da ve memleketimizin diğer bölgelerinde bu maksatla yapılan bilûmum sondajlar, ilmî ve teknik bakımdan Enstitümüzün yapmış olduğu jeolojik tetkikata ve hartalarına istinad etmektedir. Halen sulama mevzuu da ele alınarak daha derinlerde artezyen teşkil edebilecek

su araştırmalarına devam edilmektedir. Ayrıca 30 kadar çimento fabrikasına lüzumlu iptidaî madde etüdü, yeniden kurulması düşünülen cam sanayiine elverişli küm etüdü ve işleyen fabrikalarımızın ihtiyacı olan döküm kumu ve kurulması mutasavver tuğla-kiremit ve ince seramik sanayiine elverişli ham madde etütleri ile yurdumuzun tabii âfetlere mâruz bölgelerinin jeolojik tetkikleri yapılmış ve bu konuda elde edilen müsbet neticeler alâkalı makamlara takdim edilmiştir.

1954 yılına kadar bilhassa güney doğu petrol sahalarımızın Struktur ve yeraltı hartalarının ikmaline tahsis ettiğimiz Jeofizik Servisimiz bu sene Orta Anadolu'da petrol, Şarkî Karbonifer havzalarında kömür araştırmalarına katılmış, Uludağ volfram aramalarında manyetometrik, Edremit'te Büyük Eymir demir yatağında rezistivite, manyetik ve polârizasyon-spontane etütleri yapmıştır. Kurulması mutasavver çimento fabrikaları temel inşaatı için rezistivite etüdü ve hususî eşhas için muhtelif metodlarla maden rezervi tesbiti işlerini ifa etmiştir. Lâboratuvarlarımızda yukarıda tadat edilen bütün bu işlere ait tetkikattan alınan numunelerin mineralojik, paleontolojik determinasyon işleri ile meşgul olunmuş ve hazırlanacak raporlara kaynak olmak üzere yapılan bu tahlillerin analiz raporları peyderpey vermeye başlanmıştır. Bundan başka, vatandaşlarımızın yurdumuzun muhtelif bölgelerinden yaptıkları maden ihbarlarının tâyinleri ve gönderdikleri türlü maden numunelerinin analizleri ikmal edilerek neticeleri kendilerine bildirilmiştir.

Detay jeolojik etütlerimizde kullanılmak ve hartası bulunmayan bölgelerin hartalarını yapmak üzere de topograflarımız faaliyete geçirilmiş, muhtelif mikyasta 3 500 km² lik bir sahanın topografik hartası yapılmıştır.

Enstitümüz kurulduğundanberi ifa edilen ilmi tetkik ve teknik ameliyelerin raporlarının tasnif ve tanzimine bu sene de devam edilmiştir. Bu raporları, her an umumun istifadesine arz etmekteyiz. Ayrıca faaliyetimizle alâkalı bütün dünyada mevcut madencilik hareketlerini ve jeolojik çalışmaları takip ve bunların vatandaşlara neşriyat yolu ile duyurulmasına çalışmaktayız. Meşgul olduğumuz mevzularda yayınlanmış (muhtelif dillerde) literatürlere abone olmakta, mübadele etmek ve satın almak suretiyle bunları temin et-

mekte ve sistematik kataloglar yaparak bütün vatandaşların ve elemanlarımızın istifadesine arz etmekteyiz.

Arazi çalışmalarımıza ait harta, kroki, kesit, profil gibi muhtelif jeolojik tersimatın yapılması ile iştigâl eden resimhanemiz ayrıca vatandaşlarımızın, resmi müesseselerin ve hükmi şahısların Enstitümüzden talep ettiği maden raporlarının ekleri olan tersimatla da meşgul olmaktadır.

Yukarıda muhtasaran izah edilen işler aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir:

JEOLOJİ ŞUBESİNİN 1953 ve 1954 YILLARINDAKİ FAALİYET HÜLÂSASI

	1953 (km ²)	1954 (km ²)
Umumi Jeoloji :		
1/100 000 lik jeolojik harta faaliyeti	144 370	110 239
1/50 000 lik » » » »	—	—
1/10 000 » » » »	—	—
Petrol Jeolojisi :		
İhbar	—	25
1/25 000 lik jeolojik löve	1 160	—
1/50 000 » » » »	—	—
1/100 000 » » » »	12 000	8 600
İstikşaf	—	5 800
Kömür Jeolojisi :		
1/25 000 lik löve	3 713	70
1/50 000 » » » »	—	32
1/100 000 » » » »	—	Zonguldak-doğu kısmında kalan kömür sahaları incelendi.
Linyit Jeolojisi :		
1/100 000 lik löve	23 220	1 965
1/50 000 » » » »	—	210
1/25 000 » » » »	—	10
1/5 000 » » » »	—	20
Jeoteknik ve Hidrojeoloji :		
1/100 000 lik löve	Çimento etütleri ile vazifeli.	30 çimento fabrikası, cam ve tuğla fabrikaları için iptidai madde etüdü.
1/25 000	—	4 000
Maden Jeolojisi :		
1/1 000 lik löve	—	—
1/5 000 » » » »	5.5	—

	1 9 5 3 (km ²)	1 9 5 4 (km ²)
1/25 000 > >	1 530	4
1/100 000 > >	3 450	Ayrıca 3 km. sondaj, 1 km. galeri yapıldı, nadir ve radyoaktif minerallerin prospeksiyonu üzerinde faaliyet teksif edildi.
1/500	—	9
Jeofizik :		
Gravimetre	Cizre - Silopi, Urfa-Haran etüdü bitirildi.	Hacıali ve Adana etüdü bitirildi, Bor'a başlandı. 355 istasyonun poligon ve nivelmanı yapıldı, 794 istasyonun gravimetrik ölçüleri alındı.
Sismik	Gaziantep-Sazgın, Adana-Kayışlı etüdü bitirildi.	Cizre-Rubaikale, Azdavay sismik etüdü bitirildi, Zonguldak Ereğlisi sismik etüdüne başlandı.
Elektrik	Seyhan-Dervişli etüdü bitirildi. Cizre - Rubaikale etüdü devam etmekte.	Azdavay, Eğmir etüdü ikmal edildi ve Kütahya'nın Seyitömer civarında etüde başlandı.
Topografya :		
Muhtelif ölçekte ve muhtelif usullerle harta alma işleri.	2 830 km ² harta ve 78 000 km ² revizyon.	Muhtelif mikyasta 3 500 km ² lik harta yapıldı.
Mineraloji Laboratuvarı :		
Determinasyon	2 203 Adet	274 Adet
İnce kesit	2 320 >	3 102 >
Parlatma	110 >	39 >
Paleontoloji :		
Makro	Muhtelif bölgelerden getirilen 34 kolleksiyonun etüdü yapıldı, raporu verildi.	Muhtelif bölgelerden getirilen 99 kolleksiyonun etüdü yapıldı, raporu verildi.
Mikro	Muhtelif bölgelerden getirilen 51 kolleksiyon incelendi, raporu verildi.	Muhtelif bölgelerden getirilen 184 kolleksiyon incelendi, raporu verildi.
Neşriyat :		
M.T.A. Dergisi	44-45 sayılı dergi basıldı ve tevzi edildi.	44-47 sayılı derginin hazırlanmasıyla işgal edilmektedir.
Broşür	—	Enstitü faaliyetine ait broşür hazırlanmaktadır.
Memuarlar	Çatalca bölgesinin jeolojik tetkikleri.	—
	Hakkâri ve Başkale muntakasının jeolojisi.	—
Tercümeler	Kanada'da uranyum aramaları.	—

JEOLOJİ ŞUBESİNİN 1953 - 1954 YILLARINA AİT PROGRAM
DIŞI YAPTIĞI İŞLER

I - 1953 Yılına Ait Yapılan İşler :

A. Hususi Teşebbüs İçin Yapılan İşler :

1. Adana Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (Emlâk Kredi Bankası).
2. Çorlu Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (Emlâk Kredi Bankası).
3. Aydın Çimento ve Tuğla-Kiremit Fabrikası iptidai madde etüdü (Aydın Milli Bankası).
4. Kartal Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (Yunus Çimento).
5. Gaziantep Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (Emlâk Kredi Bankası).
6. Maraş Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (Emlâk Kredi Bankası).
7. Erzurum Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (Emlâk Kredi Bankası).
8. Konya Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (Konya Ticaret Odası).
9. Şarki Karaağaç Hidroelektrik Santrali etüdü (İller Bankası).

B. Resmi Müesseselere Yapılan İşler ;

1. Mersin Asliye Hukuk Mahkemesinin talebi üzerine Mersin-Yeniköy krom etüdü (Mersin C. M. U.).
2. Balıkesir Ilıca Kaplıcası hidrotermik etüdü (Balıkesir Vilâyeti).
3. Beyşehir'de vaki infilâk etüdü (C. M. U.).
4. Tokat Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (Tokat Vilâyeti).

C. Vekâletler İçin Yapılan İşler :

1. Gaziantep Vilâyetini kalkındırma etüdü (Ekonomi ve Ticaret Vekâleti).
2. Burdur Şeker Fabrikası enerji kaynağı etüdü (İşletmeler Vekâleti).
2. Kayseri'de vaki petrol ihbarının tetkiki (işletmeler Vekâleti).
4. Giresun Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (İşletmeler Vekâleti).
5. Uşak Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (İşletmeler Vekâleti).
6. Kırklareli-Lüleburgaz iptidai madde etüdü (işletmeler Vekâleti).
7. Giresun Alucra, Şebinkarahisar linyit etüdü (işletmeler Vekâleti).
8. Zonguldak Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (İşletmeler Vekâleti).
9. Van - Diyarbakır Çimento Fabrikası iptidai madde etüdü (İşletmeler Vekâleti).
10. Çoruh İli Yusufeli linyit zuhurları etüdü (işletmeler Vekâleti).

II - 1954 Yılına Ait Yapılan İşler:

A. Hususi Teşebbüs İçin Yapılan İşler :

1. Denizli, Tavas, Uluköy'deki manganez zuhuratının tetkiki (Maden Komandit Şirketi - Ankara).
2. Sıtkı Koçman'ın kendi imtiyaz sahasında maden zuhuratının tetkiki (Sıtkı Koçman).

3. Edremit Havran Deresi ve Atizi mevkilerindeki molibden madeninin prospeksiyon etüdü (Dişçi Muhlis Kunt - Edremit).
4. Bartın Deresinde yapılan jeofizik rezistivite etütler (Türkiye Çimento Sanayii T. A. Ş. Umum Md.)-
5. Akşehir'de kurulacak tuğla - kiremit fabrikası için iptidaî madde etüdü (Oto Nakliyat ve İş Limited Şirketi).

B. Resmi Müesseselere Yapılan işler ı

1. Erzurum Orman Fidanlığında açılacak kuyulara ait hidrojeolojik etüt (Orman Umum Md.).
2. B. M. M. yeni binası, bahçesi ve civarı için yapılan jeolojik etüt (Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği).
3. Çeltek madeni imalât hartalarını ölçmek ve tersim etmek (D. D. Y. Umum Md.)-
4. Sarıyar Barajı jeolojik etüdü (Etibank Genel Md.).
5. Zonguldak Kokaksu semtinin jeolojik ve tektonik etüdü (Zonguldak Belediye Reisliği).
6. Aydın Çimento, Tuğla ve Kiremit Fabrikaları için iptidai madde etüdü (Aydın Vilâyeti).

C. Vekâletler için Yapılan işler :

1. Çanakkale, Dikili, Balıkesir üçgeni içindeki demir zuhurlarına ait jeolojik ve jeofizik etütler (İşletmeler Vekâleti).
2. Bilecik bölgesindeki mermer ve linyitlerin etüdü (İşletmeler Vekâleti).
3. Agamemnün Kaplıcası hidrotermal etüdü (Sıhhat ve içtimaî Muavenet Vekâleti).
4. Denizli - Sarayköy cam kumu etüdü (işletmeler Vekâleti).
5. Seyitömer linyitlerinin sondajlarla aramalara geçilmesi ameliyesi (işletmeler Vekâleti).
6. Otuz ayrı mevzuda (köy, nahiye) jeolojik âfetlerden korunmak için Jeoteknik etütler (Bayındırlık Vekâleti).
7. Sümerbank'ın kuracağı cam sanayiine lüzumlu iptidaî madde etütleri (işletmeler Vekâleti).
8. Dodurga (Çorum) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (işletmeler Vekâleti).
9. Yerköy (Arabıncöy) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (işletmeler Vekâleti).
10. Namrun (İçel) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (işletmeler Vekâleti).
11. Hüyükbutlu (Tokat) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (işletmeler Vekâleti).
12. Vazıldan (Sivas) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (işletmeler Vekâleti).
13. Şereflikoçhisar (Ankara) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (işletmeler Vekâleti).

14. Dadağı (Niğde) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (İşletmeler Vekâleti).
15. Gemerek (Sivas) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (İşletmeler Vekâleti).
16. Pınarbaşı, Bünyan (Kayseri) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (İşletmeler Vekâleti).
17. Yarıkkaya (Isparta) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (İşletmeler Vekâleti).
18. Çan, Biga (Çanakkale) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (İşletmeler Vekâleti).
19. Mancılık (Balıkesir) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (İşletmeler Vekâleti).
20. Soma (Manisa) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (İşletmeler Vekâleti).
21. Ovacık (Çankırı) linyit zuhuratının detay jeolojik etüdü (İşletmeler Vekâleti).
22. Ege bölgesindeki linyitlerin işletmeye açılması hususunda mahallinde yapılan tetkikata iştirak (İşletmeler Vekâleti).
23. Burdur Çimento Fabrikası için iptidaî madde etüdü (İşletmeler Vekâleti).

MADEN ARAMA İŞLERİ

1 - Çeltek Linyit Madeni Aramaları ;

Amasya Vilâyetinin Merzifon ilçesi hudutları dahilinde kâin Çeltek linyit madeninde ve Tersakan çayının batısında derine dalan linyit kömürünün vüsat ve imtidadını tâyin maksadiyle yapılan sondajlara 1953 senesinde de devam edilerek, 10 sondajla 3 503.84 metre ilerleme sağlanmış ve ayrıca evvelce açılan 7 kuyuda elektrik Well Logging yapılması için 2 138.45 m. temizlik yapılarak, gereken Well Logging tecrübeleri ikmal edilmiştir. Bütün bu ameliyelerin neticesinde, Çeltek imtiyaz sahası haricinde 1 950 000 ton görünür ve muhtemel kömür rezervi tesbit edilmiş ve 600 000 ton kadar da mümkün rezerv tahmin edilmiştir.

2 — Üçköprü Krom Aramaları:

Muğla Vilâyetinin Üçköprü kazasına bağlı Gürleyik Köyü civarında ve kapalı sahada Üçköprü, Zımparlık, Kum Ocağı ve Suluk mevkilerinde te-

zahür eden krom yatakları üzerinde gerek sondaj ve gerekse madencilik ameliyeleriyle icap eden taharriyat ikmal edilmiştir. 1953 senesi zarfında mezkûr madenin muhtelif kısımlarında 262.42 m. galeri, 445.35 m. rekup, 58.20 m. desandri, 90 m. başyukarı, 41.10 m. kuyu, 227 m³ yarma, 294.10 m. yerüstü sondajı, 161.19 m. yeraltı sondajı yapılmış ve bu aramalardan görünür muhtemel ve mümkün rezerv olarak vasati % 45.35 tenörlü 92 296 ton krom cevheri tesbit edilmiştir. Ayrıca mezkûr madende Üçköprü ve Zımparlık mevkilerinde aramalar esnasında % 47 tenörlü 3 026 ton krom cevheri çıkarılmıştır.

3 — Uludağ Volfram Aramaları:

Uludağ volfram aramalarına Enstitü, 1951 senesinde başlamış ve 1954 senesinde muvaffakiyetle neticelendirmiştir. Mevkiin yüksekliği dolayısıyla yaz mevsiminin ancak mahdut aylarında çalışılan bu madende 1954 senesinde 1 791.66 m. derinlikte 14 yerüstü

sondajı, 760.42 m. derinlikte 30 adet yeraltı sondajı, ceman 344,45 m. derinlikte rekup, galeri ve başyukarı yapılararak aramalar ikmal edilmiştir. Yapılan ilk hesaplara göre bu madende % 0.43 vasati tenörlü 10 milyon ton Volfram (WO₃) cevheri tesbit edilmiştir.

4 — Azdavay Kömür Aramaları :

Memleketin kömür ihtiyacını temin için Enstitü tarafından girilen kömür aramaları Zonguldak havzasının doğusuna da teşmil edilmiş ve bu aramalara Kastamonu Vilâyetinin Daday İlçesi hudutları dahilinde kâin Azdavay taşkömürü zuhurlarından başlanmıştır. Azdavay'da 1954 senesi içinde 2 938.35 metrajında 7 sondaj yapılmış ve buna prevü edilen metraj fiili olarak 138 m. geçilmiş ve iş programı tahakkuk ettirilmiştir. Bu aramalar 1955 senesinde Pelitova karbonifer sahasına da teşmil edilecektir.

5 — Seyitömer Linyit Havzası Aramaları:

Vaktiyle umumî jeolojik etütler yapılırken, Kütahya civarındaki Seyitömer mevkiinde 90 milyon tona yakın bir kömür rezervi tahmin edilmişti. O zamanki ihtiyacımız icabı, çalışmalarımız daha ziyade civarındaki Tunçbilek (Tavşanlı) ve Değirmisaz linyit zuhurları üzerine teksif edilmiş ve bu sahaların rezervleri tesbit edilerek Eti-bank tarafından işletmeye geçilmiştir. Bugünün iktisadi kalkınma problemi muvacehesinde ve bilhassa azot sanayimizin ihtiyacı karşısında, Seyitömer linyitleri tekrar ele alınarak, 1953 yılında yapılan sondajlar ve diğer madencilik ameliyeleri neticesinde, üzerinde aramalar yapılan muayyen bir sahada 11 milyon tonluk kömür rezervi kati olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır. Bu yatağın azot sanayinin ihtiyacı gözönünde tutularak, iktisadî bir surette işletilmesi için istihsalin muayyen bir

seviyeden aşağı düşürülmemesi zarureti karşısında 11 milyonluk bir rezerv kifayetsiz görüldüğünden, Seyitömer sahasının diğer bir kısmı da 1954 yılı sonunda ele alınmış ve yapılan 6 sondaj ve diğer madencilik ameliyeleri neticesinde, bu sahada 35 - 39 milyon ton kadar bir rezervin mevcut olabileceği kanaatine varılmış ve bunun tahkiki için gereken sondajlar 1955 senesi programına ithal edilmiştir. Bu ameliyelerin hitamında Seyitömer linyit havzasında 50 milyon ton kadar bir kömür rezervi tahkik edilmiş olacaktır. İleride ihtiyaca göre Seyitömer sahasının diğer kısımları ele alınacaktır.

TAHLİL VE TECRÜBE LÂBORATUVARLARI ŞUBESİNİN 1953 - 1954 SENESİ FAALİYETİ

Yeniden şube haline getirilen T. T. L. nın iki senelik faaliyeti aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir. Ancak, burada şubemizin yaptığı işler pek şematik olarak görülebileceğinden, yapılan günlük ve istikbale matuf çalışmaların ehemmiyetlilerinin kısaca izahı faydalı olacaktır.

Kimya Tahlil Laboratuvarında günlük çalışmalar esnasında rastlanılan bazı müşküllerin halli için Fen Fakültesi Analitik Kimya Prof. Dr. H. Grubitsch'in 1953 ve 1954 senelerinde 5 ay müddetle lâboratuvarlarımızda çalışmaları temin edilmiş ve krom, manganez, arsenik, molibden, kromda silis, antimon gibi elemanların tâyinleri üzerinde etütler yaptırılmıştır. Neticeler iki rapor halinde Enstitüye mal edilmiştir. Krom tahlili mevzuunda varılan sonuçlar M. T. A. 1953 mecmuasında ayrıca neşredilmiştir. Bu iki sene zarfında memlekette kurulması için çalışılan çimento sanayiinin ham madde etütlerinde tespit edilen kireçtaşı, kil, marn gibi maddelerin büyük kısmı lâboratuvarlarımızda tahlil edilmiştir. 1954 senesinde Uludağ şelit zuhurunun rezerv

tâyini için yapılan nihaî çalışmalara bir saha lâboratuvarı ile iştirak edilmiş ve bu araştırmanın aynı sene zarfında muvaffakiyetle intacında faal bir rol oynanmıştır. Diğer taraftan Enstitünün radyoaktif mineraller mevzuunda yapmış olduğu prospeksiyon çalışmalarında elde edilen numunelerde uranyum elemanının kantitatif olarak tesbiti için çalışılmış ve bu işler, mevcut şartlar dahilinde muvaffakiyetle yapılmıştır.

Kömürün memleket sanayii ve dolayısıyla ekonomisi bakımından arzettiği ehemmiyet göz önünde tutularak, mühim linyit ve taşkömürlerimizin enerji membaı ve ham madde olarak kullanılırken en iyi şartlar ve randımanla kullanılmasını temin gayesiyle mevcut kömür lâboratuvarının tevsii yoluna gidilerek daha 1952 senesinde bu yolda teşebbüse geçilmiştir. 1953 de yapılmasına başlanılan yeni bina 1954de ikmal edilmiştir. Aynı zaman zarfında siparişine geçilen alet ve malzeme peyderpey gelmektedir.

Maden Zenginleştirme Lâboratuvarı 1954 senesinde şelit cevherinin zenginleştirilmesi mevzuu ile meşgul olmuştur. Bu etütlere devam etmektedir. Diğer taraftan cam sanayiinde kullan-

mak üzere tesbit edilen kuımlardan alınan numunelerin yıkanarak ıslahı üzerinde çalışmaktadır.

Keramik sahasında Amasya, Ünye, Ordu, Giresun, Trabzon, Akşehir ve Burdur mıntakalarında tuğla ve kiremit ham maddeleri aranmış ve ahnan numuneler üzerinde tetkikler yapılmıştır. Ayrıca Giresun ve Ordu'da keramik mütehasşımız tarafından gayet kıymetli iki kaolin yatağı tesbit edilmiştir. Diğer taraftan Eskişehir, Kütahya, Bilecik ve İstanbul mıntakalarından mevcut ve yeni yataklardan kaolin, kil, feldspat, kuvars ham maddelerinin numuneleri alınmış ve bunların keramik ham maddesi olarak evsaflarının tâyini için çalışmalara başlanmıştır.

Tahlil ve Tecrübe Lâboratuvarlarında Yapılan İşler :

	1953	1954
Maden tahlil lâboratuvarı	1 390	1 597
Kömür lâboratuvarı	1 187	1 236
Keramik >	104 *	121 *
Flotasyon >	12 *	24 *
İş adedi yekûnu	2 693	2 978

* (Tecrübe)

1950 - 1954 Malî Seneleri Tahlil ve Tecrübe Lâboratuvarlarında Yapılan İşlerden Elde Edilen Gelir (T. L.)

Sene	Kimya Lâb.	Kömür Lâb.	Keramik ve Kuru Tah. Lâb.	Flotasyon Lâb.	Yekûn
1950	50 392.80	13 516.80 *	14 850.60	2 392.50	81 089.70
1951	35 886.20	16 971.50 *	5 772.10	3 060.90	61 690.70
1952	48 645.60	17 852.60	1 829.00	2 546.60	70 873.80
1953	54 917.50	20 461.60	3 760.80	778.40	79 918.30
1954	120 858.30	27 612.60	11 662.10	600.00	160 733.00
	310 700.40	96 415.10	37 874.60	9 378.40	454 305.50

* 1950-1951 Senelerinin bir kısmında, Kömür Lâboratuvarı ile Kimya Lâboratuvarı müşterek çalıştığından, Kömür Lâboratuvarının bir kısım parası Kimya Lâboratuvarındaki hesaptır.

PETROL ARAMALARI

M, T. A. Enstitüsü, memleketin akaryakıt ihtiyacını temin gayesiyle Raman ve Garzan'da senelerdenberi

giriştiği petrol arama işlerini itmam ederek, bulduğu petrol rezervleri ve kurulmasını derpiş ettiği rafineri tesisleriyle birlikte bu sahaları, 1954

1950 - 1954 Senesine Kadar Yapılan Petrol Sondajları İcmali

Kuyu	Sene	Derinliği	Netice
Raman 18	1949 - 1950	1 555.39	Petrolsüz
» 19	1949 - 1950	1 495.00	Cüz'f petrol
» 21	1950	1 570.00	Petrolsüz
» 23	1950	1 364.33	Petrollü
» 16	1950 - 1951	1 991.18	»
Garzan 2	1950 - 1951	1 512.23	»
Kentalan 1	1950 - 1951	380.00	Petrolsüz
Hocalı 1	1950	935.05	Teknik arıza- dan terk
Ağzıkara 1	1949 - 1950	1 889.09	Petrolsüz
Garzan 3	1951 - 1952	1 501.33	Petrollü
Hocalı 2	1951 - 1952	3 168.69	Petrolsüz
Çengen 2	1951	1 443.58	»
» 3	1951	1 431.54	»
Raman 17	1952	1 354.00	Petrollü
» 15	1952 - 1953	1 420.10	»
» 26	1952 - 1953	1 420.44	»
» 27	1952 - 1953	1 491.96	Sulu petrol
» 25	1952	1 459.03	Petrollü
Garzan 4	1952	1 555.00	Cüz'f petrol
» 5	1952 - 1953	1 500.30	Petrolsüz
» 6	1953	1 525.00	»
Kentalan 2	1951	1 500.00	»
» 3	1952	580.00	»
» 5	1953	411.33	»
Çengen 4	1952	735.50	»
» 5	1952	714.50	»
Hocalı 3	1952	2 476.61	Teknik arıza- dan terk
» 4	1953 - 1954	2 770.62	[*]
Raman 28	1953	282.00	[*]
» 22	1953 - 1954	224.00	[*]
Garzan 9	1953	1 472.92	Petrollü

[*] O tarihte sondaj devam etmektedir.

yılında meriyete geçen petrol kanunu hükümlerine tevfikân, «Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı» na devrettikten sonra, petrol hususundaki jeolojik faaliyetini daha ziyade bakir ve yeni petrol sahalarına tevcih etmiş bulunmaktadır.

Bu münasebetle, M.T.A. Enstitüsünün 1950-1954 seneleri esnasında, yani «Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının işe başladığı 16 Şubat 1955 tarihine kadar, memleketin muhtelif sahalarında yaptığı petrol aramalarına ait çalışmalarının hülâsasını, açılan kuyu

adetleri, metrajları ve istihalleriyle birlikte gösteren cetvelleri aşağıya derç ediyoruz.

Bu devrede, M. T. A. Enstitüsü, memleketin muhtelif bölgelerinde yaptığı petrol aramalarının katî neticesini 2 sahada ve memnuniyetbahş bir surette almıştır.

1 — Raman petrol sahası: Burada tesbit edilen kabili istifade petrol rezervi 7 milyon tondur.

2 — Garzan petrol sahası: kabili istifade rezerv burada 3 milyon ton olarak tesbit edilmiştir.

1950 - 1954 Senesine Kadar Yapılan İlerlemeler

Güney - Doğu Bölgesi :

Sene	Raman m.	Garzan m.	Kentalan m.	Yekûn m.
1950	5 448.20	128.00	360.00	5 936.20
1951	449.20	1 908.46	1 520.00	3 877.66
1952	4 278.68	3 256.11	580.00	8 114.79
1953	3 666.85	4 412.72	411.33	8 490.90
	13 842.93	9 705.29	2 871.33	26 419.55

Adana Bölgesi :

Sene	Hocalı m.	Ağzıkara m.	Çengen m.	Yekûn m.
1950	935.05	1 889.09	—	2 824.14
1951	2 599.02	—	1 867.12	4 466.14
1952	3 046.28	—	1 450.00	4 496.28
1953	2 770.62	—	—	2 770.62
	9 350.97	1 889.09	3 317.12	14 557.18

4 senelik umumî ilerleme yekûnu 40 976.73 metredir.

1950 - 1954 Senesine Kadar Açılan Kuyu Adetleri

Sene	Raman Adet	Garzan Adet	Kentalan Adet	Hocalı Adet	Ağzıkara Adet	Çengen Adet	Yekûn Adet
1950	4	—	—	1	1	—	6
1951	1	1	2	—	—	2	6
1952	2	3	1	2	—	2	10
1953	5	3	1	1	—	—	10
	12	7	4	4	1	4	32

Not : Raman 28, Raman 22 ve Hocalı 4 kuyuları 1953 te çalışmalarına devam etmiştir.

İ S T İ H S A L

Ham Petrol :

Sene	T o n
1950	17 087
1951	19 064
1952	21 697
1953	26 545
Yekûn	84 343

Batman Rafinerisinden Elde Edilen Petrol Mahsulleri

Sene	Benzin Kg.	Motorin Kg.	Asfalt Kg.	MC ₄ Asf. Kg.
1950	541 500	3 160 700	4 345 800	—
1951	768 400	2 936 000	5 578 000	—
1952	693 500	2 753 300	4 564 900	1 000 000
1953	637 200	3 844 100	5 711 100	999 207
Yekûn	2 640 600	12 694 100	20 199 800	1 999 207

PETROL ŞUBESİNİN 1954 SENESİ İÇİNDE TAHAKKUK ETTİRİLMİŞ ÇALIŞMALARI

Sondajlar :

1954 yılı içinde Raman sahasında 4, Garzan sahasında 2 ve Adana sahasında 1 kuyu olmak üzere ceman 7 kuyu açılmıştır. 3 541.57 m. de ikmal edilmiş olan Hocalı 4 (Adana) kuyusu kuru çıkmıştır. Reşan sahasında Ocak 1953 tarihine başlamış olan Reşan 1 kuyusu 1 660.53 metreye vardıkdan sonra vuku bulan bir kazadan dolayı durmuş ve kuyuda kalan 49 adet tek tijin tahliyesine geçilmiştir.

Ayrıca Raman sahasında, Raman 20 kuyusu 557.00 ve Raman 31 kuyusu ise 497.00 metreye varmış bulunmaktadır.

Bu müddet zarfında Raman, Garzan, Hocalı ve Reşan sahalarında ceman 9 932.32 m. sondaj yapılmıştır.

Sondaj ilerlemeleri aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir.

1954 Senesi İçinde İkmal Edilmiş Bulunan ve Yeniden Açılan Kuyuların Son Derinlikleri, İlerleme ve Alınan Neticeler

	Derinlik m.	Netice
Raman 13	1 435.10	Bitmiştir. Petrollü
» 22	1 562.50	» »
» 24	1 330.00	» »
» 28	1 427.00	» »
» 20	577.00	Sondaja devam edilmektedir.
» 31	497.00	Sondaja devam edilmektedir.
Garzan 10	1 476.00	Bitmiştir. Petrollü
» 12	1 455.36	» »
Hocalı 4	3 541.57	» Menfi
Reşan 1	1 660.53	Teknik arızadan dolayı terk.

1950 - 1954 senesine kadar yapılan sondajlarla beraber umumî metraj: 40 976.73 + 9 932.32 = 50 909.05 m.

Ham Petrol İstihsalı :

Raman sahasında 1954 yılı içinde 69 354 ton ham petrol istihsal edilmiştir.

1954 Senesi İçinde Raman Kuyularından İstihsal Edilen Ham Petrol

Raman	8	10 446 365	Kg.
»	9	9 097 720	»
»	12	24 114 641	»
»	13	3 508 000	»
»	15	733 172	»
»	17	7 189 657	»
»	22	8 636 005	»
»	23	1 034 860	»
»	25	2 509 097	»
»	26	2 084 629	»
Yekûn		69 354 146	Kg.

Rafineri İstihsalâtı :

Batman tecrübe rafinerisinde 12 421 ton ham petrol tasfiye edilerek aşağıdaki mahsuller alınmıştır.

841	Ton	Benzin
3 846	»	Motorin
6 854	»	Asfalt
644	»	MC ₄ asfalt

Ham petrol istihsalı, satışlar ve sarfiyat yekûnu aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir.

1954 Senesi İçinde Ham Petrol ve Rafine İstihsalı ve Sarfiyatı Gösteren Cetvel

	1 9 5 4
Ham petrol istihsalı	: 69 354 146 Kg.
Ham petrol sarfiyatı	: 66 872 254 »
Tasfiye	: 12 420 921 »
Mahrukat	: 1 662 000 »
Dahilî sarfiyat	: 728 000 »[*]
D.D. Yollarına	: 50 014 683 »
Perakende satış	: 2 046 700 »
Benzin istihsalı	: 840 773 »
Benzin sarfiyatı	: 804 642 »

[*] Bu yekûna 6 000 kg. zayıf dahil.

	1 9 5 4
M. T. A. ihtiyaçları	: 631 394 Kg.
Perakende ve müteferrik:	233 248 »[*]
Motorin istihsalı	: 3 845 703 »
Motorin sarfiyatı	: 3 837 673 »
M. T. A. ihtiyaçları	: 2 539 903 »
Perakende ve müteferrik:	1 297 770 »[**]
Asfalt istihsalı	: 6 853 521 »
Asfalt sarfiyatı	: 7 782 634 »
Karayollarına	: 5 864 551 »
Belediyelere	: 1 492 710 »
Perakende ve müteferrik:	425 373 »
MC4 Asfalt istihsalı	: 643 930 »
» » sarfiyatı	: 1 288 216 »
Karayollarına	: 1 288 216 »

[*] Bu yekûnun 119 780 kg. Petrol Ofise verilmiştir.

[**] Bu yekûnun 286 650 kg. Petrol Ofise verilmiştir.